

ARCHAIC DANCE: INITIAL FORMS AND MODERNITY

The purpose of the article is to consider genesis and specific peculiarities of certain traditions of the archaic and ethnic dance forms, which have survived till the present. Scientific interpretation of the specific internal connections between different constituents of song-dance genres and mass ritual performances allows to ascertain prerequisites of formation of music and dance professionalism within them. **The methodology.** Historical and culturological, comparative and analytical methods have been applied to characterize archaic public song-music-dance forms, which in conjunction with various ritual tendencies anticipate the origin of phenomenon of music and theatre performance. **The scientific novelty** of the work lies in understanding of the problems of preserving certain archaic dance forms in modern household, ritual traditions of various peoples as a unique phenomenon of spiritual culture, implementing continuous connection of times and preservation of deep ethnic traditions. **Conclusions.** Consideration of different forms of archaic dance, which have survived till the present in different genres and manifestations, allows to characterize their as a unique means of human self-knowledge and self-expression. Music, mimics, gesture and dance movements are the only elements of stage adaption of initial magical ritual. Moreover, many forms of archaic dance continue to realize esthetic and even social and cultural function despite the processes of globalization in modern world culture.

Key words: archaic dance; initial magical ritual; music and dance performance; syncretism; social and cultural function of dance.

Казначесва Тетяна Олександрівна, кандидат мистецтвознавства, в. о. доцента кафедри загального та спеціалізованого фортепіано Одеської національної музичної академії ім. А. В. Нежданової

Архаїчний танець: первісні форми і сучасність

Мета статті. Розгляд генезису і специфічних особливостей певних традицій архаїчних етнічних танцювальних форм, що збереглися до наших днів. Наукове осмислення певних внутрішніх зв'язків між різними складовими індивідуальних пісенно-танцювальних жанрів і масових ритуальних дійств дозволяє констатувати передумови формування в них музичного і танцювального професіоналізму. **Методологія.** Застосовано історико-культурологічний, порівняльний і аналітичний методи, за допомогою яких були охарактеризовані архаїчні суспільні пісенно-музично-танцювальні форми, які в поєднанні з різними ритуальними тенденціями передбачають зародження феномена музично-театрального дійства. **Наукова новизна** роботи полягає в осмисленні проблеми збереження окремих архаїчних танцювальних форм у сучасних побутових, ритуальних традиціях різних народів як унікального явища духовної культури, що здійснює безперервний зв'язок часів та збереження глибинних етнічних традицій. **Висновки.** Розгляд різних форм архаїчного танцю, що збереглися до теперішнього часу в різних жанрах і проявах, дозволяє охарактеризувати їх як унікальний спосіб людського самопізнання і самовираження. Музика, міміка, жест і танцювальні рухи стають єдиними елементами театралізації первісного магічного ритуалу. Крім цього, багато форм архаїчного танцю, незважаючи на що відбуваються в сучасній світовій культурі процеси глобалізації, продовжують реалізовувати, крім естетичної, ще й соціокультурну функції.

Ключові слова: архаїчний танець; первісний магічний ритуал; музично-танцювальне дійство; синкретизм; соціокультурна функція танцю.

Казначеева Татьяна Александровна, кандидат искусствоведения, и. о. доцент кафедры общего и специализированного фортепиано Одесской национальной музыкальной академии им. А. В. Неждановой

Архаический танец: первоначальные формы и современность

Цель статьи. Рассмотрение генезиса и специфических особенностей определенных традиций архаических этнических танцевальных форм, сохранившихся до наших дней. Научное осмысление определенных внутренних связей между различными составляющими индивидуальных песенно-танцевальных жанров и массовых ритуальных действий позволяет констатировать предпосылки формирования в них музыкального и танцевального профессионализма. **Методология.** Применены историко-культурологический, сравнительный и аналитический методы, с помощью которых были охарактеризованы архаические общественные песенно-музыкально-танцевальные формы, которые в сочетании с различными ритуальными тенденциями предвосхищают зарождение феномена музыкально-театрального действия. **Научная новизна** работы состоит в осмыслении проблемы сохранения отдельных архаических танцевальных форм в современных бытовых, ритуальных традициях различных народов как уникального явления духовной культуры, осуществляющего непрерывную связь времен и сохранение глубинных этнических традиций. **Выводы.** Рассмотрение различных форм архаического танца, сохранившихся до настоящего времени в различных жанрах и проявлениях, позволяет охарактеризовать их как уникальный способ человеческого самопознания и самовыражения. Музыка, мимика, жест и танцевальные движения становятся единичными элементами театрализации первобытного магического ритуала. Помимо этого, многие формы архаического танца, несмотря на происходящие в современной мировой культуре процессы глобализации, продолжают реализовывать, помимо эстетической, еще и социокультурную функции.

Ключевые слова: архаический танец; первобытный магический ритуал; музыкально-танцевальное действие; синкретизм; социокультурная функция танца.

Statement of the problem. There is no doubt that certain tendencies, characteristic of dance in its initial period of existence, have survived in various genres and manifestations in present. These tendencies have taken new forms and, of course, have been significantly updated, adapted to the new existence in historical time, countries and genres. Some types of the original forms of dance art exist also in the present. These include archaic dances from different countries.

Studies analyzing genesis and nature of music, dance, ritual traditions and forms are of interest to Western European and national science and art, making up the essence of the musicological ethnochoreology discipline.

The works of T. Buckland are characterized by the joint use of historical and ethnographic strategies in the study of dance as an embodied cultural practice [11].

The monograph of L. Fedorova presents the results of observations of traditions, customs and rituals of the dance folklore of Algeria, Benin, Guinea, Zambia, Kenya, Congo, Republic of Cote d'Ivoire [8].

Ukrainian musicologist D. Sharikov analyzes the development and expressive forms of primitive and ancient oriental dance [10].

Methods and problems of the analysis of oral and written sources about traditional dance in West Africa are explored by J. Gore [12].

The article [4] is devoted to the phenomenon of syncretism of the archaic dance culture, the peculiarities of the original dance traditions of the Vedda tribe. However, the need for a scientific comprehension of the problem of preserving individual archaic dance forms in modern household, ritual traditions of various peoples determines the relevance of appealing to this topic.

The purpose of scientific research is to consider genesis and specific features of certain traditions of archaic ethnic dance forms that have survived to the present.

Presentation of basic materials. The study of the origins of formation of the dance art suggests that the phenomenon of syncretism, characteristic of the initial period of the formation of music and dance as an art form, also contains the beginnings of such a form of human spirituality as religion. Cultural and, as a component of their structure, dance traditions are formed through religious and philosophical systems. The original forms of basic spiritual beliefs include totemism, animism and magic. An essential part of every religion is a religious rite – the rite of faith.

The ritual performance is inextricably connected with the dance movement, music, the word spell, "The primitive peoples still have dances and games that are an example, a plastic expression of their relation to various natural phenomena, events and epochs of their own life, and eventually, to deity. For a savage dance is not only sensual pleasure, but also a cult. In dance, as well as in song, they express their feelings, the concept and those images that have struck their mind and imagination with something" [6, 5].

Let us turn to the sacred world of Trypillian civilization. For a magical practice, the use of archaic language means consecrated by sacral tradition, well-regulated gestures were typical. The magician subordinates them to a certain rhythm, as in dance. The unique artifacts of Trypillian culture are the undoubted heritage of Ukraine. The anthropomorphic bitriangular figures from Aleksandrovka settlement and the painting on the Late Trypillian jars allow us to draw an analogy with the ritual dances [3].

A primitive man believed (or felt) in his ability to magically influence the surrounding world and subordinate the elements to his will (for example, the element of fire). In the musical and dance aspect, this was embodied in the peculiarities of such constituent rites as rhythm, timbre, tempo, dynamics, and sound expression.

Mimic dances, imitating the surrounding nature, reproducing the movements of various animals were widely spread among the inhabitants of such continents as Africa, Australia and America.

Even nowadays there is a magical practice, which ensures the successful start of hunting, fishing or agricultural work and rainmaking. The spells use a word, singing, rhythmic ceremonial body movements, playing musical instruments. In addition to the listed elements in such ceremonies, the graphic component is also sometimes used (for example, the Australians before the hunt depict kangaroos on the sand and hit it with spears).

The archaic forms of dance constitute a certain stage of development of a society, culture as a way of human self-knowledge and self-expression. In Madagascar, until men return from the war, women and girls do not stop dancing day and night. The dance, in their conviction, "inspires warriors with strength, gives them courage and favors good luck" [9, 41]. Tribes of British Columbia, California, and the Indians Hyde usually perform similar dance rituals. Usually these performances are accompanied by military songs, often accompanied by various musical instruments. Musical instruments are considered as a dwelling or places of deities, as charms against evil spirits. Instruments are used in vital rituals, such as those associated with the rainmaking and obtaining of food.

Such performances indicate the preservation of dance traditions based on a special type of human thinking – the archaic, which is based on mythology. For the mythological consciousness, as A. Losev stresses, a myth is not fiction, but "the brightest and the most authentic reality. This is an absolutely necessary category of thought and life" [5, 24]. All aspects of physical, moral and ethical reality are formed on the basis of a holistic, dynamic mythological picture of the world, the connection between the primary elements of nature, the elements (water, earth, air, fire) of forces, phenomena and man is manifested. The semantic unity of ritual and myth was not violated even in those cases, when myths and rituals existed independently of each other. French ethnographer and anthropologist Claude Levi-Strauss, who dealt with the problems of mythology and folklore designates myth as "a fundamental content of collective consciousness, the basis of the stability of social structures" [7, 200].

Collective games-dances of the Brazilian Indians of Taurepan, distinguished by a rich and peculiar artistic-figurative and plot picture, are a reflection of such a kind of ideological ideas. Dances "tukui" (dance of fish and birds) and "parishera" (dance of hunting game), accompanied by singing, are a complex song and dance performance that amazes with its diversity. The main expressive means are various elements of ono-

matopoeia. Besides the vocal component, the use of masquerade elements and traditional musical instruments are characteristic features of these performances. Dance elements are characterized by freedom of rhythm, while preserving the dance pattern of a circular dance, they are marked by stylized, intricate movements and figured heaps. Reproduction of the process of hunting, the surrounding nature, flora and fauna outside a real-life object indicates the formation of the artistic activity itself. The syncretic unity of sound, gesture, word is realized within the framework of a synthetic mass performance.

At present bright, colorful theatrical performances on mythological scenes are preserved and are further developed in the framework of festivals of traditional art. A. Alpatova notes that "as well as in the past, in the traditional ensembles of Central African nations, each instrument accompanying the dance usually symbolizes certain mood or character that are transmitted in the dance by a mask" [1, 118].

In the folk song-dance art of Venezuela, the genre of working, labor songs accompanying various labor processes, is preserved. The songs of shepherds, plowmen, bull drovers driving the sugarcane wringing mills are characterized by a systematized rhythm caused by repetitive, monotonous movements of measured work. A purely production function of the dance is transformed into an aesthetic one.

An artistic practice of the ethnic group of Iroquois Indians living in the provinces of Ontario, Quebec (Canada) and on the shores of Great American Lakes preserved the main ritual dance traditions of the tribal sacred societies of their distant ancestors. For the formation of their ethnic identity, socialization ceremonies (initiation of girls and young men) were essential, during which, training and educational dances, accompanied by musical instruments and singing, were performed. In such myth-poetic performances of didactic content, an important socio-cultural function of dance was revealed. In addition to ensuring the activity of public and social activities, song-musical and dance ritual performances contribute to the formation of musical professionalism, they differentiate the functions of choir and dance groups, "We can often find dances among the Iroquois, during which the performers do not sing themselves; this function is carried out by the "choristers", who sit around and occupy seats set by the traditional ceremonial" [2, 90]. In the dance and choral act, which was regulated by the leader, at the same time men and women took part. The use of noise instruments complemented this meaningful, perfectly coordinated, massive collective performance.

Considering the significant historical role of serious conflicts and an intensive process of conquest in shaping the character of the Indian group of peoples, military songs began to play a special role, which served to excite nervousness, increase military enthusiasm, and enhance patriotic feelings. The peculiarity of these vocal and dance forms is the frequent use of an even size, a distinct rhythm of the marching step, and the victorious intonations in the melodic figure of the melodies. It is these performances, where cyclicity begins to form. It is possible to mark the signs of its origin due to the dramatically unfolding action that reproduces the battle, the pursuit of enemies, as well as the alternation of the functions of the soloist and choir. In such actions, pantomimic dance and declamatory (chanting of heroic feats of outstanding warriors) are combined.

Conclusion. Thus, various forms of archaic dance can be divided into the following: mimetic, imitating the movements of animals (birds, animals, fish) and human (fighting, hunting); symbolic, religious (sacred function of dance); household (reproducing labor activity). Many of them have survived to the present, are of considerable anthropological interest, they can be considered from an aesthetic point of view. Music, mimics, gestures and dance movements become integral elements of the stage adaptation of initial magical ritual. The archaic public song-musical-dance forms, combined with various ritual tendencies, anticipate the emergence of the phenomenon of musical-theatrical performance. Ancient, archaic, but still relevant means of dance expressiveness, as a phenomenon of spiritual culture, continue to exist not only as a system of artifacts of the past, but also occupy a decent place in modern dance practice of the peoples of the world, carrying out a continuous connection of times and preservation of deep ethnic traditions.

Література

1. Алпатова А. С. Архаика в мировой музыкальной культуре. Москва: Эконом-Информ, 2009. 204 с.
2. Грубер Р. И. История музыкальной культуры: в 2 т. М.; Л.: Музгиз, 1941. Т. 1: С древнейших времен до конца XVI века. 595 с.
3. Енциклопедія Трипільської цивілізації: в 2 т. / Н. Б. Бурдо та ін.; гол. ред. М. Ю. Відейко. Київ: ТОВ «Укрполіграфмедіа», 2004. Т. 1., кн. 1. 704 с.
4. Казначеева Т. А. Синкретизм архаической танцевальной культуры. Музичне мистецтво і культура: Науковий вісник Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової, 2013. Вип. 17. С. 280–289.
5. Лосев А. Ф. Философия. Мифология. Культура. М.: Политиздат, 1991. 524 с.
6. Михневич В. Исторические этюды русской жизни: в 3 т. С.-П.: Типография Ф. С. Сучинского, 1882. Т. 2. 187 с.
7. Современная философия: Словарь и хрестоматия / отв. ред. В. П. Кохановский. Ростов-на-Дону: Феникс, 1995. 511 с.
8. Федорова Л. Н. Африканский танец. Обычаи, ритуалы, традиции. М.: Наука, 1986. 128 с.
9. Фрэзер Дж. Золотая ветвь: Исследование магии и религии: в 2 т. / пер. с англ. М. Рыклина. М.: Терра-Книжный клуб, 2001. Т. 1. 528 с.
10. Шариков Д. І. Первісний і давньосхідний танець: розвиток і виражальні форми. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтва: наук. журнал. К.: Міленіум, 2012. № 3. С. 163–167.
11. Buckland T. Dancing from Past to Present. Nation, Culture, Identities. Published by the University of Wisconsin Press, 2006. 260 p.
12. Gore G. Traditional dance in West Africa. Dance History: An Introduction / eds. J. Adshead-Lansdale, J. Layson Routledge, London, 1994. 304 p.

References

1. Alpatova, A. (2009). Archaic in the world's music culture. Moscow: Ekonom-Inform [in Russian].
2. Gruber, R. (1941). The history of musical culture: in 2 vols. Vol. 1: From ancient times to the end of the XVI century. M.: L.: Muzgiz [in Russian].
3. Encyclopedia of Trypillya civilization: in 2 vols. Vol. 1, book 1 (2004) / N. B. Burdo et. al.; ed. M. Videiko. Kyiv: TOV "Ukrpolihrafmedia" [in Ukrainian].
4. Kaznacheeva, T. (2013). Music art and culture, 17, 280-289. Odessa: Astroprint [in Russian].
5. Losev, A. (1991). Philosophy. Mythology. Culture. Moscow: Politizdat [in Russian].
6. Mihnevich, V. (1882). Historical etudes of Russian life: in 3 vols. Vol. 2. S.-P.: Tipografiya F. S. Suschinskogo [in Russian].
7. Modern philosophy: Dictionary and Reader (1991). ed. V. Kohanovskiy. Rostov-on-Don: Feniks [in Russian].
8. Fedorova, L. (1986). African dance. Customs, rituals, traditions. Moscow: Nauka [in Russian].
9. Frezer, Dzh. (2001). Golden Branch: Exploring Magic and Religion: in 2 vols. Vol. 1. (M. Ryiklin, Trans.) Moscow: Terra-Knizhnyiy klub [in Russian].
10. Sharykov, D. (2012). Primary and ancient Eastern dance: development and expressive forms. Bulletin of the National Academy of Culture and Arts Management, 3, 163-167 [in Ukrainian].
11. Buckland, T. (2006). Dancing from Past to Present. Nation, Culture, Identities. Published by the University of Wisconsin Press [in English].
12. Gore, G. (1994). Traditional dance in West Africa. Dance History: An Introduction / eds. J. Adshead-Lansdale, J. Layson Routledge, London [in English].

Стаття надійшла до редакції 13.09.2018 р.

УДК 782+23

Каплун Тетяна Михайлівна
кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри теоретичної та прикладної
культурології Одеської національної музичної
академії імені А. В. Нежданової
ORCID 0000-0003-0367-5559
tat_kap@i.ua

**ЖІНОЧІ ПЕРСОНАЖІ ОПЕР М. МУСОРГСЬКОГО І М. РИМСЬКОГО-КОРСАКОВА
В КОНТЕКСТІ ПРАВОСЛАВНОЇ АНТРОПОЛОГІЇ**

Мета роботи. Стаття присвячена розкриттю особливостей втілення провідних жіночих образів в оперній творчості М. Мусоргського та М. Римського-Корсакова, які розкриті в контексті православної антропології та пов'язані з проблемою відображення духовної еволюції і інволюції в російській музиці другої половини XIX століття. **Методологія** дослідження полягає в застосуванні компаративного, історико-культурологічного, музично-семантичного методів, інтонаційної концепції музики в світлі теорії Б. Асаф'єва і його послідовників. Зазначений методологічний підхід дозволяє розкрити та піддати аналізу психологічні якості головних оперних героїнь опер «Хованщина» і «Царева наречена», які зафіксовані в вокальній партії кожної в порівняльній характеристиці і виявляють особливості вибору шляху духовної еволюції (Марфа) або інволюції (Любаша). **Наукова новизна** дослідження полягає в розкритті духовного шляху героїнь оперних творів російських композиторів в порівняльній характеристиці морального вибору Марфи і Любаші в їх еволюційно/інволютивному русі, що відбилося у вокальній партії яскравих жіночих персонажів російської оперної традиції другої половини XIX століття. **Висновки.** Виявляється специфіка музичного втілення зазначеного морального вибору оперних героїнь на рівні характеристики ладо-гармонічної, інтонаційно-ритмічної сторін вокальних партій Марфи («Хованщина») і Любаші («Царева наречена»).

Ключові слова: жіночі образи; православна антропологія; духовна еволюція і інволюція; оперна творчість М. Мусоргського та М. Римського-Корсакова.

Каплун Татьяна Михайловна, кандидат искусствоведения, доцент, доцент кафедры теоретической и прикладной культурологии Одесской национальной музыкальной академии имени А. В. Неждановой

Женские персонажи опер М. Мусоргского и Н. Римского-Корсакова в контексте православной антропологии

Цель работы. Статья посвящена раскрытию особенностей воплощения ведущих женских образов в оперном творчестве М. Мусоргского и Н. Римского-Корсакова, которые раскрыты в контексте православной антропологии и связаны с проблемой воплощения духовной эволюции и инволюции в русской музыке второй половины XIX века. **Методология** исследования заключается в применении сравнительного, историко-культурологического, музыкально-семантического методов, интонационная концепция музыки в свете теории Б. Асаф'єва и его последователей. Указанный методологический подход позволяет раскрыть и подвергнуть анализу психологические качества главных оперных героинь опер «Хованщины» и «Царская невеста», запечатленные в их вокальной партии в сопоставительной характеристике. **Научная новизна** исследования заключается в раскрытии духовного пути героинь оперных сочинений русских композиторов в сопоставительной характеристике нравственного выбора Марфы и Любаши в их эволюционно/инволютивном движении, что отразилось в вокальной партии ярких женских персонажей русской оперной традиции второй половины XIX столетия. **Выводы.** Выявляется специфика музыкального воплощения указанного нравственного выбора оперных героинь на уровне характеристики ладо-гармонической, интонационно-ритмической стороны вокальных партий Марфы («Хованщина») и Любаши («Царская невеста»).

Ключевые слова: женские образы; православная антропология; духовная эволюция и инволюция; оперное творчество М. Мусоргского и Н. Римского-Корсакова.

Kaplun Tatyana, Candidate of Art History, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Theoretical and Applied Culturology of the Odessa Nezhdanova National Music Academy

Female characters of the operas of M. Mussorgsky and N. Rimsky-Korsakov in the context of Orthodox anthropology

Purpose of the article. The article is devoted to the disclosure of the features of the embodiment of the leading female images in the operatic works of M. Mussorgsky and N. Rimsky-Korsakov, which are revealed in the context of Orthodox anthropology and